RISE RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Lausunto
Julkinen

RISE/2382/2024
RISE-AK-2024-10405

30.04.2024

Eduskunnan lakivaliokunta

Asia: VNS 2/2024 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025–2028

Julkisen talouden suunnitelma oikeusministeriön hallinnonalan osalta, Rikosseuraamuslaitoksen toimintaedellytykset vuosina 2025–2028

Lakisääteisiin tehtäviin ja toiminnan laajuuteen nähden riittämättömät resurssit ovat Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kannalta merkittävin haaste. Resurssien niukkuus on jo nyt merkittävä riski Risen toiminnalle, täytäntöönpanon turvallisuudelle ja työturvallisuudelle.

Risen taloudellinen tilanne on erittäin tiukka. Rise joutuu tekemään merkittäviä sopeuttamistoimia talouden tasapainottamiseksi jo tänä vuonna ja myös myöhemmin kehyskauden aikana. Inflaatio ja kustannusten nousu vaikuttavat erityisen voimakkaasti Risen pysyväisluonteisiin toimintamenoihin, esimerkiksi vankien perushuollon ja vanginkuljetuksen kustannuksiin sekä vankiloiden toimitilakustannuksiin. Rise joutunee kohdentamaan henkilöstömäärän lisäykseen tarkoitetun oikeudenhoidon resurssien varmistamiseksi osoitetun lisämäärärahan vuokrien indeksikorotusten ja inflaation aiheuttaman kustannusten nousun kattamiseen.

Risen ei ole mahdollista lisätä kehyskauden aikana yhdyskuntaseuraamustoimistojen tai vankiloiden henkilöstömäärää, mikä olisi välttämätöntä toimintaedellytysten ja toiminnan turvallisuuden vahvistamiseksi. Sen sijaan on mahdollista, että taloudellinen tilanne vaatii lomautuksia tai jopa irtisanomisia. Risen perustehtävä, turvallinen täytäntöönpano ja uusintarikollisuuteen vaikuttaminen, edellyttää riittävää henkilöstömäärää. Sekä dynaaminen turvallisuus että uusintarikollisuuteen vaikuttaminen tarkoittavat käytännössä sitä, että henkilökunta on vuorovaikutuksessa vankien ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien kanssa.

Vankimäärän ennustetaan kasvavan lähivuosina noin 250 vangilla, vaikka hallitusohjelman mukaisia lainsäädännön kiristämisiä ei tehtäisikään. Vankimäärän kasvuun vaikuttavat mm. seksuaalirikoslainsäädäntöön viime hallituskaudella tehdyt uudistukset (voimaantulo 1.1.2023) ja yleinen ilmi tulleen rikollisuuden määrän kasvu. Vuonna 2028 vankiloissa arvioidaan olevan keskimäärin päivittäin 3550 vankia (v. 2024 noin 3400 vankia). Arvioitu 250 vangin lisäys edellyttäisi noin 180 henkilötyövuoden lisäystä. Lisäksi vankimäärän nousu lisää vankien perushuollon (mm. ruokahuolto) ja vanginkuljetuksen kustannuksia.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisten tulevien lainsäädäntömuutosten myötä vankimäärä tulisi kasvamaan alustavan arvion mukaan noin 320 vangilla. Nykyinen vankilakapasiteetti ei riitä ja resurssitarve niin vankiloissa kuin yhdyskuntaseuraamustoimistoissa tulee kasvamaan. Hallitusohjelman toteutuminen edellyttää henkilöstömäärän ja Risen perusrahoituksen kasvattamista sekä välittömiä toimia vankipaikkojen lisäämiseksi. Jo nyt suljettujen vankiloiden käyttöaste on yli 100 prosenttia ja erityisesti tutkintavankiloiden tilanne on vaikea. Vankilaturvallisuus ja työturvallisuus vaarantuvat, kun suljetun vankilan käyttöaste on yli 90 prosenttia.

Rise tarvitsee yhteiskunnallisessa tehtävässään onnistuakseen aitoa ja aktiivista yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Ensisijaisen tärkeää on, että Risen ja hyvinvointialueiden palveluista kyetään rakentamaan saumattomia, kustannusvaikuttavia palveluketjuja. Jos esimerkiksi vankiloiden päihdekuntoutuksesta ei ole toimivaa jatkumoa vankilasta vapautumisen jälkeiseen vaiheeseen, Risen kuntoutustyön vaikutukset valuvat usein hukkaan. Niukassa resurssitilanteessa on ilmeinen riski siihen, että kukin toimija alkaa osaoptimoida omaa toimintaansa kokonaisvaikuttavuuden kustannuksella.

Pääjohtaja Anna Arola-Järvi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Anna Arola-Järvi
Pääjohtaja
Rikosseuraamuslaitos
anna.arola-jarvi@om.fi